

TO‘GARAK A‘ZOLARI KREATIVLIGINI TAKOMILLASHTIRISHDA O‘QUV-AXBOROT TIZIMIDAN FOYDALANISH TEXNOLOGIYASI

Kirgizova Nargiza Xudayberdiyevna

Namangan viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga o‘rgatish milliy markazi
“Qayta tayyorlash va malaka oshirish jarayonini monitoringini olib borish va sifatini
baholash bo‘limi” boshlig‘i, texnologiya fani o‘qituvchisi.

E-mail: nargizakirgizova11@gmail.com

ANNOTATSIYA

Maqolada umumiy o‘rta ta‘lim maktablarida texnologiya fanidan to‘garaklarni tashkil etishda to‘garak a‘zolarini kreativligini oshirishda o‘qitishning axborot texnologiyalaridan foydalanishning samaradorligi bo‘yicha amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: texnologiya fani, to‘garak mashg‘ulotlari, to‘garak a‘zolari, to‘garak rahbari, axborot texnologiyalari.

ТЕХНОЛОГИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНО-ИНФОРМАЦИОННОЙ СИСТЕМЫ В ПОВЫШЕНИИ ТВОРЧЕСТВА УЧАСТНИКОВ КРУЖКА

Киргизова Наргиза Худайбердиевна

начальник «Отдела мониторинга и оценки качества процесса переподготовки и
повышения квалификации» национального центра обучения педагогов
Наманганской области к новым методикам.

E-mail: nargizakirgizova11@gmail.com

АННОТАЦИЯ

В статье даны практические рекомендации по эффективности использования информационных технологий в обучении и повышению креативности членов группы при организации технологических кружков в общеобразовательных школах.

Ключевые слова: наука и технология, кружковое обучение, члены кружка, лидер кружка, информационные технологии.

TECHNOLOGY OF USING THE EDUCATIONAL INFORMATION SYSTEM TO INCREASE THE CREATIVITY OF CIRCLE PARTICIPANTS.

Kirgizova Nargiza Khudayberdiyevna

Head of the “Department for monitoring and assessing the quality of the process of retraining and advanced training” of the national center for training teachers in Namangan region to new methods.

E-mail: nargizakirgizova11@gmail.com

ABSTRACT

The article provides practical recommendations on the effectiveness of using information technology in teaching and increasing the creativity of group members when organizing technology clubs in secondary schools.

Key words and concepts: technical science, club training, club members, club leader, information technology.

KIRISH

Bugungi kunda o'qituvchi tomonidan ta'lim maqsadi va vazifalarini amalga oshirish uchun rivojlanish darajasi, ularning ta'lim motivlari, o'rganilayotgan mavzu xususiyatlariga mos keluvchi dars olib borish metodikasini ishlab chiqish muhim vazifa sifatida turganligi texnologiya darslari mashg'ulotlariga tatbiqi yuzasidan olib borilayotgan ishlarning mazmuni bilan chambarchas bog'liq.

Mazkur masalalarni ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan o'rganish, umumiy o'rta ta'lim maktablarida texnologiya mashg'ulotlarida o'quvchilarning ta'lim olishga bo'lgan ehtiyojini e'tiborga olish va yetarli shart-sharoitlar yaratib berish zarurati, mashg'ulotlar davomida o'quvchilar tomonidan tayyorlanadigan buyumlarni estetik va dizayn talablariga javob berishidan tashqari ularda kreativ qobiliyatlarini shakllantirish metodikasini ishlab chiqish masalasiga e'tibor qaratish, uni amalga oshirish, nazorat qilish, o'quv-metodik ta'minoti, adabiyotlar, tavsiyalar, ishlanmalar, yo'riqnomalar, uslubiy ko'rsatmalarni ishlab chiqish, umumiy o'rta ta'lim maktablarida texnologiya darslarida o'quvchilarni dizayn loyihalar vositasida estetik didini, jumladan, kreativ qobiliyatlarini shakllantirish dolzarb muammolardan biri hisoblanadi.

Mamlakatimizda barcha sohalar qatorida ta'lim tizimining barcha turlarini rivojlanishiga alohida e'tibor berilib ular zamonaviy binolar, o'quv moddiy ta'minot, kerakli asbob – uskunalar, anjomlar, o'quv adabiyotlar, qo'llanmalar va boshqa kerakli materiallar bilan ta'minlanib barcha muassasalar faoliyati takomillashib bormoqda.

Bizning asrimiz fan-texnika yutuqlarining mislsiz darajada taraqqiy etishi, hamda bu taraqqiyot natijalarining oddiy insonlar hayotiga juda qisqa muddatlarda keng kirib kelayotganligi bilan tavsiflanadi. Mana shunday taraqqiyot omillaridan biri bu shubhasiz axborot texnologiyalaridir. Bugungi kunda hayotimizning hech bir sohasini, jumladan ta'lim tizimini ham axborot texnologiyalari hamda uning asosi bo'lgan kompyuterlarsiz tasavvur etib bo'lmaydi.

Axborotlarni qabul qilish, qayta ishlash va yangi axborotni yaratish bilan shug'ullanuvchi texnologiyalarni kompyuterlar asosida joriy etish, ya'ni belgilangan faoliyat turini amalga oshiruvchi kompyuter va unda joriy etilgan dasturiy ta'minotni yuritish majmuasi axborot texnologiyasi deb yuritiladi. Axborotlar davri hisoblangan bugungi kunda tarixda birinchi marotaba insoniyat faoliyatining ko'plab sohalari moddiy buyumlar bilan emas, balki axborotlarni qayta ishlash bilan bog'liq bo'lmoqda. Shu sababli, bugungi kunda yoshlarni axborot davrida yashash va ishlashga o'rgatish, ularda axborotlarni yig'ish, tartibga solish va tahlil qilish, uni uzatish ko'nikmalarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Bular o'z navbatida to'garak a'zolarining ko'plab qobiliyatlarini, shu jumladan, kreativ qobiliyatlarini rivojlantirishda ham muhim asos vazifasini o'taydi, chunki har qanday yangi g'oyani taklif qilishdan oldin qaralayotgan sohani batafsil o'rganib chiqish, yangi axborotlarni topish va uni tavsiya etilayotgan yechim bilan bog'lashni o'rganish lozim bo'ladi. Bu vazifalarni amalga oshirish uchun bo'lsa, albatta oddiy inson xotirasida saqlab bo'lmaydigan darajada katta hajmdagi axborotlarni qayta ishlash talab etiladi. Axborot texnologiyasi imkoniyatlari ushbu muammoni avtomatlashgan o'quv-axborot tizimlari, bilimlar banki va ma'lumotlar banklari vositasida oson va samarali hal qilish imkoniyatlarini yaratadi. Shu munosabat bilan keyingi paytda respublikamizda bu sohaga e'tibor kuchayib bormoqda. Biroq, ta'lim jarayonida zamonaviy axborot texnikalarini, jumladan shaxsiy kompyuterlarning qo'llanishi uchun zarur nazariy va amaliy, ilmiy-metodik asoslarning ishlab chiqilmaganligi ayniqsa kreativ qobiliyatlarni rivojlantirish bilan bog'liq qator muammolarni keltirib chiqarmoqda.

Hozirgi paytda o'quv dasturlariga xalq xo'jaligida yangi axborot texnologiyalari va kompyuter texnikalarining qo'llanilish sohalari bilan tanishtiruvchi ko'plab fanlar kiritilgan. Ularni o'zlashtirish davomida to'garak a'zolar kompyuterlarning ta'lim, iqtisod va muhandislik ishlarida qo'llanilishi, matematik modellashtirish, avtomatlashgan o'quv-axborot tizimlari hamda ish o'rinlarida foydalanish tartibi, mehnat tavsifi va unumdorligini oshirishdagi ahamiyati bilan tanishadilar. Bunda to'garak a'zolari va to'garak rahbarlari faoliyatida kompyuterlarni qo'llash tartibini ma'lum ma'noda o'zlashtirsalarda, uni bugungi kun talabi darajasida deb bo'lmaydi. Demak, to'garak a'zolarini axborot texnologiyalari bilan ishlash bilim va

ko'nikmalarini jahon talablari darajasiga ko'tarish uchun o'quv dasturidagi fanlar bilan birgalikda oliy o'quv yurtlaridagi barcha ta'lim shakllari, jumladan, to'garak a'zolari konstruktorlik byurolaridan ham samarali foydalanish kerak. Bu o'rinda hal etilishi lozim bo'lgan asosiy vazifa axborot texnologiyalarini ta'lim jarayonida qo'llashning didaktik imkoniyat va shakllarini aniqlab olishdan iborat.

Ixtirochilik ijodkorligini amalga oshirishda kompyuterlarni qo'llashning shakl va usullarini belgilashda, avvalo ular yordamida to'garak a'zoning ixtiro qilishni emas, balki yangi texnik yechimni yaratishdagi axborotlarga bo'lgan ehtiyojini qondirishi va uni amalga oshirishning samarali yo'llarini ishlab chiqishda foydalanishini e'tiborga olish lozim. Bundan kelib chiqqan holda ixtirochilik ijodkorligini takomillashtirishdagi vazifalar tahlili asosida, bu jarayonda kompyuterlarni qo'llashning quyidagi asosiy yo'nalishlarga amal qilinadi:

1. Ta'lim jarayonining aniq masalalarini hal qilishga yordam beruvchi didaktik vosita sifatida.
2. To'garak a'zolari ilmiy-texnika ijodkorligining axborot bilan ta'minlanganlik darajasini oshirishga xizmat qiluvchi didaktik vosita sifatida.

Kompyuterlar - ulkan imkoniyatlarga ega bo'lib, undan mavjud ta'lim metodlarini takomillashtirish va yangi, yanada samarali metodlarni amalga oshirishda keng foydalanish mumkin. Kompyuterlar barcha turdagi ta'lim oluvchilar bilim olishini yaxshilash imkoniyatiga ega, ularni ko'plab fanlarni hamda turli ta'lim shakllarini amalga oshirishda ham qo'llash mumkin. Biroq, kompyuterlarni noo'rin yoki talab darajasidagi malakalarsiz qo'llash ta'lim tizimidagi mavjud xato metodlarni yanada chuqurlashtirishi va yangi muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Bu yangi, qudratli texnikadan o'z o'rnida, samarali foydalanish uchun talab darajasidagi kompyuter savodxonligiga, tegishli metod va malakalarga ega bo'lish hamda ularni yangi kompyuter dasturlariga to'g'ri bog'lay olish talab etildi.

Kreativ g'oyalarni bevosita kompyuterlar yordamida ishlab chiqish to'garak a'zolariga bir qator qulayliklar tug'diradi. Bularga misol sifatida to'garak a'zosi fikrini yozma ravishda bayon qilishidagi, turli manzillardagi kompyuterlarda mavjud axborotlarni uzatish imkoniyatlari, ko'rgazmali qurol sifatida foydalanishdagi qulayliklarini keltirish mumkin.

Mashg'ulotlarni kompyuterlar yordamida olib borish ta'lim samaradorligini oshiradi, to'garak a'zolari reyting tizimida baholash xaqqoniyligi ortadi va qo'yilgan ballarni hisoblash va ularning ko'rgazmaliligini ta'minlash osonlashadi. To'garak rahbarlarining to'garak a'zolariga alohida vazifalarni yechishda yordam berishi, yangi usullarni ishlab chiqishi, rahbarlik qilishi va rag'batlantirishga, nihoyat o'z ustida ko'proq ishlashiga qo'shimcha vaqt ajratish imkoniyati tug'iladi. To'garak a'zosining darsda kompyuter bilan ishlashdagi samaradorligini qo'llanmalar bilan

ishlash va to'garak rahbari bilan shug'ullanishning o'rta holati deb hisoblash mumkin, ya'ni bunda kompyuter zarur o'quv dasturi bilan ta'minlanganda to'garak a'zosi qobiliyati va saviyasiga to'laroq moslanishi mumkin, bu bilan u qo'llanmadan ustun turadi, biroq hali to'garak rahbari bilan raqobatlashadigan darajaga yetganicha yo'q.

Kompyuterlar beqiyos imkoniyatlari bilan ta'limda favqulodda o'qitish vositasi bo'lsada, u ijodkorlik va ta'lim sohasining barcha muammolarini hal qilib bera olmaydi. Misol uchun, kompyuterlar ijodiy va aynan ixtirochilik masalalarini hal qilish imkoniyatiga ega emas, ular faqat tuzilgan dasturda ko'zda tutilgan vazifalarnigina bajara oladilar. Ijodkorlik jarayonida esa ular faqatgina yordamchi vosita sifatidagina qatnashishi mumkin.

O'qitishning axborot texnologiyalaridan ta'lim tizimida foydalanishning samaradorligi quyidagi holatlar bilan belgilanadi:

1. O'qitishning yangi axborot texnologiyalari to'garak a'zolarga axborotlarning noan'anaviy manbaalariga murojaat qilish imkoniyatlarini ochib beradi, mustaqil ishlar samaradorligini oshiradi va ijodiy faoliyat bilan shug'ullanish uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

2. O'qitishning axborot texnologiyalari qo'yilgan didaktik maqsadlarni amalga oshirishi uchun o'qituvchiga o'qitishning turli shakllaridan va ularning majmuasidan foydanish, ya'ni zaruriy ta'lim muhitini barpo etish imkonini beradi. O'qitishning yangi axborot texnologiyalaridan foydanishda o'qituvchi kompyuterlashtirilgan o'qitish va nazorat qilish dasturlarini sharoitdan kelib chiqib o'zgartirish imkoniga ega bo'ladi.

3. O'qitishning axborot texnologiyalarini qo'llash orqali o'qituvchilar to'garak a'zosi shaxsini rivojlantirish, ijodiy izlanish bilan birgalikda ishlash, o'quv dasturlarining eng maqbullarini tanlash yoki yangilarini yaratish uchun qo'shimcha imkoniyatga ega bo'ladilar.

4. Avtomatlashtirilgan o'quv-axborot tizimidan foydalanishga asoslangan o'qitishning yangi axborot texnologiyalarini qo'llash natijasida o'qituvchilar o'zlarining axborot bilan ta'minlanganlik darajalarini oshiribgina qolmay, balki deyarli butun dunyodagi axborot jamlamalaridan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

XULOSA

Respublikamiz ta'lim tizimining yagona axborot makonini yuzaga keltirish maqsadida shu sohada qabul qilingan me'yoriy-huquqiy hujjatlarga asoslangan holda uzluksiz ta'lim tizimi bo'g'inlarni yangi axborot texnologiyalari vositasida axborotlashtirishning majmuaviy dasturi ishlab chiqilishi lozim;

- mazkur dasturda ta'lim tizimining har bir bo'g'inida axborot texnologiyalarini qay darajada joriy qilinishi, qanday hajmda o'qitilishi va uning maqsadlari belgilab berilishi;

- ta'lim muassasalarini zamonaviy kompyuterlar bilan ta'minlashni yo'lga qo'yilishi va bunda ularning multimedia vositalari bilan jihozlanishiga alohida e'tibor berilishi;
- o'qitishning yangi axborot texnologiyalari va kompyuter tarmoqlaridan foydalanish asosida o'quv yurtlarining o'zaro axborot almashinuvini, ta'lim va tadqiqot jarayonlarini masofadan axborot bilan ta'minlash amalga oshirilishi;
- har bir ta'lim muassasasi uchun bilimlar banki, ma'lumotlar bazasi, o'rgatuvchi dasturlar hamda o'quv yurti xususiyatlaridan kelib chiquvchi boshqa tuzilmalari bo'lgan ixtisoslashgan avtomatlashgan o'quv axborot tizimini ishlab chiqilishi;
- mutaxassislar tayyorlashning samarali metodlaridan biri bo'lgan va shu davrga qadar texnik vositalar imkoniyatlari cheklanganligi sababli deyarli qo'llanilmay kelayotgan dasturlashtirilgan ta'lim metodini kompyuterlar vositasida keng joriy qilish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. (23.09.2020). Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 24.09.2020., 03/20/637/1313-son.
1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. QMMB: 06/22/60/0082-son 29.01.2022-y.
2. Aripdjanova A.R. T'limni axborotlashtirish sharoitida oliy ta'lim muassasalari pedagoglarning kreativ salohiyatini rivojlantirish: Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD). ... diss. Avtoref. – T., 2017.
3. Xodjayev B.X. O'quvchilarning mustaqil fikrlashni shakllantirish: uslubiy qo'llanma. – T.:TDPU, 2008.
4. Туник Е.Е. Психодиагностика творческого мышления. Креативные тесты. – СПб: Дидактика Плюс, 2002.
5. Гаврилова Г.Н. Педагогические условия развития креативности у учащихся образовательной школы в процессе внеклассной работы: автореф. дисс. ... канд. пед. наук. – Чебоксары, 2010.
6. Pedagogik atamalar lug'ati. – T.: O'zPFITI, 2008.
7. Nishanova Z.T. Mustaqil ijodiy fikrlashni shakllantirishning psixologik asoslari: psix. Fan dok... dis. – T., 2005.